

Complexnummer: 502105

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Arbeiderswoning

Aantal complexonderdelen

2

Monumentnummers van complexonderdelen

502108, 502115

Woonplaats

Harkema

Gemeente

Achtkarspelen

Provincie

Fryslân

Hoofdadres van hoofdobject

Mûntsegrope 14, 9281 KN Harkema

Complexomschrijving

Inleiding

In 1919 in sobere baksteen-architectuur gerealiseerde ARBEIDERSWONING van het krimptype met HOK. De hoekwoning Mûntsegrope 14 is het meest gaaf bewaard gebleven voorbeeld van de vier resterende woningen van dit type. In 1919 werd aan de (ook thans) onverharde Mûntsegrope een rijtje van vijf identieke arbeiderswoningen gebouwd op ruime eigen percelen door de St. Woningbouw Achtkarspelen (destijds Bouwcommissie Buitenpost). Deze woningen werden gebouwd ter vervanging van spitketen in hetzelfde gebied en waren doorgaans toegerust met een 'koehuis' waarin ruimte was voor enkele stuks vee, en een hok waarin eveneens stalruimte, berging en privaat. De grond rondom de woning was bedoeld om aardappelen en groente te verbouwen. De woning ligt in een voormalig hoogveen heidegebied dat in de loop van de (18e ?) 19e en 20e eeuw werd ontgonnen. Dit wigvormigerestverkavelingsgebied wordt gekenmerkt door het geaccidenteerde karakter (vermoedelijk ontstaan als gevolg van de plaatselijke onsystematische hoogveengraverij), het naast elkaar voorkomen van ontgonnen gronden en niet ontgonnen delen (heide) en door de houtwallen, boomsingels en onverharde paden. De kenmerken van dit gebied moeten zeer algemeen zijn geweest voor de voormalige hoogveengebieden in Friesland en zijn elders door vernieuwing, uitbreiding, ruilverkaveling en dergelijke nagenoeg verdwenen.

In 1948 is een kippenhok op het erf gebouwd, in 1989 een schapenhok; beide vallen buiten de bescherming van rijkswege wegens te geringe ouderdom.

Waardering

De arbeiderswoning van het krimptype met hok, in 1919 in Harkema gerealiseerd, is van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang:

- als bijzondere uitdrukking van de sociaal-economische ontwikkeling op het platteland, m.n. van de sociale woningbouw,
- vanwege de typologische verwantschap met de keuterboerderijtjes,
- vanwege de hoge mate van architectonische gaafheid,
- vanwege de hoge mate van visuele gaafheid van het complex op zichzelf en als hoekwoning van het gehele rijtje van woningen,
- vanwege de bijzondere betekenis van het complex wegens de situering en het ontstaan, verbonden met de ontwikkeling van de streek,
- vanwege de historisch-ruimtelijke relatie met de omgeving, het restontginningsgebied, de heide, de onverharde wegen en het boomwallandschap,
- wegens de structurele en visuele gaafheid van het complex met de landschappelijke omgeving,
- wegens de hoge mate van zeldzaamheid van de woning als onderdeel van een rijtje in even zeldzaam restontginningsgebied.

Monumentnummer*: 502108

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 13 november 1996
Kadaster deel/nr: 82666/113

Complexnummer

502105

Complexnaam

Arbeiderswoning

Woonplaats*

Harkema

Gemeente*

Achtkarspelen

Provincie*

Fryslân

Straat*

Mûntsegroppe

Nr*

14

Toev.*

Postcode*

9281 KN

Woonplaats*

Harkema

Situering

Locatie

Kadastrale gemeente*

Drogeham

Sectie*

E

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

1164

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding

In 1919 in sobere baksteen-architectuur gerealiseerde ARBEIDERSWONING van het krimptype. In 1919 werd aan de onverharde Mûntsegroppe een rijtje van vijf identieke arbeiderswoningen gebouwd op ruime eigen percelen in opdracht van de St. Woningbouw Achtkarspelen (destijds Bouwcommissie Buitenpost). Mûntsegroppe 14 is het meest gaaf bewaard gebleven exemplaar van de vier resterende woningen van dit type.

In 1948 is een kippenhok op het erf gebouwd, in 1989 een schapenhok; beide vallen buiten de bescherming van rijkswege wegens te geringe ouderdom.

Omschrijving

De arbeiderswoning van het krimptype is opgetrokken in één bouwlaag. Het zadel/schilddak is gedekt met rode ongeglazuurde Hollandse pannen en heeft een strakke op de gevel aangesloten windveer en waterbord. Op de nok is een gemetselde schoorsteen. De woning is opgetrokken in rode strengpersbakstenen: het woonhuisgedeelte steens, het schuurgedeelte halfsteens. De geveltop aan de voorzijde is beschoten met verticale rabatdelen. In de voorgevel zijn twee houten H-vensters onder een streklaag; een bakstenen afzaat. In de topgevel twee kleine rechthoekige vensters. In de rechter zijgevel van het woonhuis een smal H-venster. De krimpmuur aan de linkerzijde heeft een smal H-venster; voor het overige is de gehele linkerzijgevel blind. In de achtergevel aan weerszijden van de staldeur een rechthoekig raam. Op de hoek is een regenwaterput op een koepelvormig reservoir. In de rechter gevel van het schuurgedeelte een stolpraam en een rechthoekig venster, beide direct onder de dakvoet. De gevel is geleed door

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

twee muurdammen: een ter hoogte van de krimpmuur, de andere tussen beide vensters in, elk voorzien van een anker. In de krimpmuur van de rechter zijgevel is de oorspronkelijke opgeklampte voordeur onder rollaag.

Waardering

De arbeiderswoning van het krimptype, in 1919 in Harkema gerealiseerd, is van cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang:

- als bijzondere uitdrukking van de sociaal-economische ontwikkeling op het platteland, m.n. van de sociale woningbouw,
- vanwege de typologische verwantschap met de keuterboerderijtjes,
- vanwege de hoge mate van architectonische gaafheid,
- vanwege de hoge mate van visuele gaafheid van het object op zichzelf en als hoekwoning van het gehele rijtje van woningen,
- vanwege de bijzondere betekenis van het complex door de situering, verbonden met de ontwikkeling van de streek,
- vanwege de historisch-ruimtelijke relatie met de omgeving, het restontginningsgebied, de heide, de onverharde wegen en het boomwallandschap.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Bedrijfs-, fabriekswoning

Functie

Landarbeiderswoning

Monumentnummer*: 502115

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 13 november 1996
Kadaster deel/nr: 82666/145

Complexnummer

502105

Complexnaam

Arbeiderswoning

*Woonplaats**

Harkema

*Gemeente**

Achtkarspelen

*Provincie**

Fryslân

*Straat**

Mûntsegroppe

*Nr**

14

*Toev.**

*Postcode**

9281 KN

*Woonplaats**

Harkema

Situering

Locatie

*Kadastrale gemeente**

Drogeham

*Sectie**

E

*Kad. object**

Appartement

Grondperceel

1164

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding

Het HOK dat behoort bij de arbeiderswoning is in 1919 gelijktijdig daarmee gebouwd. Het hok staat dwars achter het schuurgedeelte van de arbeiderswoning en diende als (klein)veestalling, berging en privaat. Bij de schuurdeur staat een betonnen regenwaterbak.

Omschrijving

Het rechthoekige hok is halfsteens opgetrokken in rode strengpersbakstenen onder zadeldak en is thans belegd met golfplaten (oorspronkelijk pannen). De geveltoppen zijn beschoten met verticale houten planken als bij de woning.

Waardering

Het hok bij de arbeiderswoning is van cultuurhistorisch belang:

- als essentieel en contemporain onderdeel van het complex,
- vanwege de gaafheid van de hoofdvorm,
- vanwege de visuele relatie tussen woning en hok, tot stand gebracht door de parallel in detaillering.

Hoofdcategorie

Subcategorie

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Boerderijen, molens en bedrijven

Boerderij (M)

Veestal